

Antwerpen, 26 juni 2019

Vlaamse Regulator voor de Media
Tav de Kamer voor onpartijdigheid
Koning Albert II-laan 20 - bus 21
1000 Brussel

Betreft:

Klacht jegens de VRT wegens schending artikel 1.3. van de deontologische code van de Raad voor de Journalistiek¹

Klacht jegens de VRT wegens schending van artikel 6 § 2 van het Mediadecreet²

Klacht jegens de VRT wegens schending van punt 2 van de Code van Journalistieke Beginselen (1982)³

Klacht jegens de VRT wegens schending van punt 4 van de Code van Journalistieke Beginselen (1982)⁴

Geachte Dames en Heren van de Kamer,

Als kandidaten die deelgenomen hebben aan de regionale en federale verkiezingen van 26 mei 2019 hebben wij klachten aangaande de berichtgeving van de VRT in de aanloop ervan.

Het recht op informatie, op vrije meningsuiting en op kritiek zijn fundamentele vrijheden van elk menselijk wezen. Deze klacht slaat op het recht op informatie. De taak van de VRT is beschreven in het mediadecreet en in verschillende deontologische codes. Wij vinden dat hiertegen gezondigd is op verschillende manieren.

Wij verzoeken U in het licht hiervan daarom om volgende klachten te beoordelen.

Hierbij vooreerst de definitie van Burgerlijsten :

¹ *De journalist schraapt of verdraait geen essentiële informatie in teksten, beelden, klankfragmenten of andere documenten. Bij het verwerken van vraaggesprekken geeft hij de verklaringen van de geïnterviewde getrouw weer en respecteert hij de geest van het gesprek.*

² *Geconsolideerde tekst van het Mediadecreet van 27 maart 2009, bijgewerkt tot 22 maart 2019 - De programma's dragen bij tot de verdere ontwikkeling van de identiteit en de diversiteit van de Vlaamse cultuur en van een democratische en verdraagzame samenleving. De VRT draagt via de programma's bij tot een onafhankelijke, objectieve en pluralistische opinievorming in Vlaanderen.*

³ *De feiten moeten onpartijdig verzameld en weergegeven worden.*

⁴ *De pers erkent en respecteert de verscheidenheid van opinie, zij verdedigt de vrijheid van publicatie van verschillende standpunten. Zij kant zich tegen elke vorm van discriminatie op grond van geslacht, ras, nationaliteit, taal, godsdienst, ideologie, volk, cultuur, klasse of overtuiging in de mate dat de alzo beleden overtuigingen niet in conflict komen met het respect voor de fundamentele rechten van de menselijke persoon.*

Dit zijn lijsten van onafhankelijke burgers die opkomen bij verkiezingen om een alternatief te bieden voor bestaande politieke partijen en hun bepalende rol binnen de democratie. Burgerlijsten verbinden zich tot geen enkele ideologie, maar stellen zich tot doel besluitvorming die enig effect heeft op de burger, te laten bepalen door de burger. Verkozenen van burgerlijsten verbinden zich tot het pleiten van die participatief gevormde besluiten, en geen enkel ander. Hoewel burgerlijsten kunnen variëren in visie en werkwijze, delen ze allen participatie en transparantie als kernwaarden, en zijn ze zo georganiseerd dat ze niet kunnen vervallen in partijpolitieke principes.⁵

In casu wordt hier met Burgerlijsten bedoeld: Burgerlijst (kieskring Antwerpen), PRO (kieskring Limburg en Vlaams Brabant), VOLT (kieskring Antwerpen), De Coöperatie (kieskring Oost-Vlaanderen), de Piraten (kieskring Antwerpen en West-Vlaanderen), Agora (Brussels Gewest).

DE FEITEN

Feit 1 : Burgerlijsten zijn maatschappelijk relevant

Dit wordt aangetoond aan de hand van volgende feiten :

1. In de VRT reportagereeks 'Blanco' geven geïnterviewden (blanco, ongeldige en niet-stemmers) herhaaldelijk aan dat zij geen vertrouwen meer hebben in de bestaande partijen en partijpolitiek en/of dat zij het gevoel hebben niet gehoord te worden of geen invloed hebben. Zij delen de kritiek die de ontstaansreden is van Burgerlijsten en waarvoor de Burgerlijsten een alternatief bieden, maar blijken hierover ongeïnformeerd te zijn.
2. Blanco, ongeldige en niet-uitgebrachte stemmen zijn in het voordeel van de (grootste) partijen, wat volgens verklaringen in de reportagereeks 'Blanco' het tegenovergestelde is van wat men wil bereiken (als men iets wil bereiken). Met een stem voor Burgerlijsten worden hun belangen en intenties wel rechtstreeks gediend.
3. De blanco, ongeldige en niet-uitgebrachte stemmen vertegenwoordigden bij de gemeenteverkiezingen in 2018 in Vlaanderen 11% (!) van de ingeschreven kiezers. Per mail vanwege Benjamin Debruyne werd VRT hierop attent gemaakt, en werd bovendien verwezen naar een artikel waarin de situatie voor de regionale (en federale en Europese) verkiezingen nog erger werd voorspeld ("alarmerend").

	Blanco/ongeldig		Niet-uitgebracht		Totaal	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
Vlaams Gewest	175 725	3,6	358 638	7,4	534 363	11,0
Brussels Hoofdstedelijk Gewest	31 771	5,0	100 789	15,9	132 560	20,9
Waals Gewest	176 886	6,7	306 578	11,7	483 464	18,4
België	384 382	4,7	766 005	9,4	1 150 387	14,1

Tabel 1: Blanco/ongeldige en niet-uitgebrachte stemmen: aantal en % van de ingeschreven kiezers, 2018

4. Deze voorspelling is ook uitgekomen: voor de afgelopen Vlaamse regionale verkiezingen zijn 600 292 stemmen, of 12,41% van de ingeschreven kiezers, blanco, ongeldig of niet-uitgebracht. Ten opzichte van de Vlaamse regionale verkiezingen is er dus een stijging van 0,34%; of 23 581 meer blanco, ongeldige en niet-uitgebrachte stemmen.

⁵ www.burgerlijst.net

- Onderzoek wijst uit dat minstens 76% van de bevolking nog weinig vertrouwen stelt in politieke partijen (zie <https://www.statista.com/statistics/547396/public-trust-in-political-parties-in-belgium/>).
- Diverse (klimaat)rapporten, waaronder van het IPCC en het expertenpanel met o.a. Vlaams Bouwmeester Leo Van Broeck, pleiten voor (transformationele) systeemveranderingen. De Burgerlijsten zijn de enige deelnemers aan de verkiezingen die daarnaast streven.

Samenvatting :

De groep 'blanco-kiezers' is maatschappelijk relevant omwille van het grote aantal mensen.

Ook de vrt stelt dat 'blanco-kiezers' relevant zijn gelet op de berichtgeving erover.

De burgerlijsten zijn een alternatief voor de bestaande politieke partijen en zijn dus een relevant alternatief voor 'blanco-kiezers'.

Feit 2 : De drie belangrijkste informatiebronnen voor de stemkeuze van kiezers zijn De Stemtest, de Debatten tussen politici en het tv-journaal

Uit onderzoek blijkt dat "de verschillende stemtests bij alle kampen een belangrijke rol gespeeld hebben. Ook de debatten tussen de kopstukken hebben het stemgedrag beïnvloed - zowel de doorsnee kiezer als de gemiddelde VB'er zet deze duels op twee." (Het Laatste Nieuws van 28 mei 2019):

Welke bronnen hebben Belangers gebruikt om keuze te maken?

28 mei 2019 | 09u00

Als je kijkt naar de informatiebronnen die de keuze mee hebben vormgegeven, zie je dat de verschillende stemtests bij alle kampen een belangrijke rol gespeeld hebben. Ook de debatten tussen de kopstukken hebben het stemgedrag beïnvloed - zowel de doorsnee kiezer als de gemiddelde VB'er zet deze duels op twee. 16,7% van de Vlaams Belang-achterban noemt berichten op sociale media als Facebook, Instagram en Twitter een belangrijke informatiebron. Bij N-VA, Open Vld en PVDA schommelt dit percentage tussen de 10 en 11, terwijl de rol van de sociale media bij de kiezers van CD&V (6,3%), Groen (7,5%) en sp.a (8%) aanzienlijk kleiner blijkt. Carl Devos had hogere cijfers verwacht. "Al enkele stembusgangen na elkaar horen we dat het 'de verkiezingen van de sociale media' worden, maar dat lijkt wat tegen te vallen." (MAC)

MEEST

- 1
- 2

Jan De Meulemeester @JDeMeulemeester

Welke bronnen hebben kiezers @vlbelang gebruikt om keuze te maken.

Zie: impact televisie en debatten.

WELKE BRONNEN HEBBEN BELANGERS GEBRUIKT OM KEUZE TE MAKEN?	
1. Stemtest	58,6%
2. Debatten tussen politici	35,5%
3. Tv-journaal	21,2%
4. Gepraat met vrienden en familie	19%
5. Sociale media	16,7%
6. Verkiezingsfolder	16,4%
7. Krant	14,2%
8. Nieuwswebsite	13,4%
9. Actueel teltprogramma op tv	13,1%
10. Radio	11,3%
11. Site van politieke partij	7,2%
12. Optiepeilingen	5,1%
13. Partijmeetings	2,3%
14. Gepraat met politici	1,9%
15. Rapport over parlementsliden	1,9%
16. Site van politicus	1,9%

Als je kijkt naar de informatiebronnen die de keuze mee hebben vormgegeven, zie je dat de verschillende stemtests bij alle kampen een belangrijke rol gespeeld hebben. Ook de debatten tussen de kopstukken hebben het stemgedrag beïnvloed - zowel de doorsnee kiezer als de gemiddelde VB'er zet deze duels op twee. 16,7% van de Vlaams Belang-achterban noemt berichten op sociale media als Facebook, Instagram en Twitter een belangrijke informatiebron. Bij N-VA, Open Vld en PVDA schommelt dit percentage tussen de 10 en 11, terwijl de rol van de sociale media bij de kiezers van CD&V (6,3%), Groen (7,5%) en sp.a (8%) aanzienlijk kleiner blijkt. Carl Devos had hogere cijfers verwacht. "Al enkele stembusgangen na elkaar horen we dat het 'de verkiezingen van de sociale media' worden, maar dat lijkt wat tegen te vallen." (MAC)

10:47 PM - 27 May 2019

12 Retweets 40 Likes

De stemtest is echter onbetrouwbaar :

Door UAntwerpen en UCLouvain te vermelden, wordt de schijn gewekt dat de stemtest wetenschappelijk is gefundeerd terwijl dit duidelijk niet zo is. Het is onmogelijk om de veelheid aan informatie volledig in een stemtest te vatten, maar er zijn een aantal fundamentele gebreken en onduidelijkheden die maken dat de stemtest onbetrouwbaar is.

- Niet alle deelnemende organisaties werden opgenomen**, dit in tegenstelling tot de stemtesten in Nederland en Duitsland. De stemtest is daardoor partijdig en benadeelt de niet opgenomen partijen.

2. Er is **geen transparantie wat betreft de methodologie** : zo is niet duidelijk of de stemkeuze van een deelnemer aan de stemtest enkel met de standpunten uit de partijprogramma's wordt vergeleken of ook met de stemkeuze in de parlementen. [Zo is van Vlaams Belang bekend dat zij bij stemmingen in diverse parlementen alles behalve werknemersvriendelijke standpunten innemen, in tegenstelling tot wat zijn in hun campagne en in hun partijprogramma laten uitschijnen.](#)
3. Er is **geen transparantie wat betreft de methodologie** : zo wordt het algoritme niet vrijgegeven dat berekent welke partij het dichtste staat bij de deelnemer.
4. Er is **geen transparantie met betrekking tot de resultaten**. Hoe dikwijls kwamen welke partijen uit als eerste keuze. Deze informatie is belangrijk om het voorspellende karakter van de stemtest te kunnen evalueren. Dit voorspellende karakter is op zijn beurt nodig om te kunnen berekenen hoe groot de invloed is van de stemtest op de stemkeuze van een kiezer.

Feit 3: De Burgerlijsten werden niet opgenomen in deze drie belangrijkste informatiebronnen van de kiezer omtrent de regionale en federale verkiezingen.

1. Deze uitsluiting is ten onrechte :

De stemtest van VRT is geen opiniestuk en zou dus volledigheidshalve alle deelnemende organisaties en verenigingen moeten hebben opgenomen.

Tim Pauwels, ombudsman VRT, erkent dat het niet opnemen van een partij in verkiezingsuitzendingen betekent dat deze partij niet op dezelfde manier wordt behandeld als andere partijen. ["Ik heb er in het verleden al op aangedrongen dat PVDA ook te zien zou zijn in de verkiezingsuitzendingen. Maar ze werden inderdaad niet op dezelfde leest geschoeid als de andere partijen."](#)

Tim Pauwels, ombudsman VRT, erkent in beleefde termen het gebrek aan aandacht voor de burgerlijsten : ["de redactie had de aandacht voor de kleine partijen vooraf beter kunnen plannen. Het is absoluut verdedigbaar dat niet alle partijen op dezelfde manier worden behandeld, maar kleine partijen geven ook frisheid en kleur aan het proces. Er mag zeker ook aandacht voor zijn."](#)

2. Deze uitsluiting schendt het gelijkheidsbeginsel :

Joris Verspecht (PRO) stuurde op 30/4 een schrijven waarin hij het gebrek aan aandacht aankloeg. In het antwoord van Tim Pauwels wordt *relevantie* als criterium aangehaald om onderwerpen en standpunten al dan niet te berichten.

["Nederlandstalige parlementsleden hebben"](#) is voor de redactie een criterium om de relevantie te beoordelen. Het is echter inherent aan verkiezingen dat er ook nieuwe partijen deelnemen. Dit uitsluitingscriterium schendt daarom het gelijkheidsbeginsel.

BESLUIT : DE VRT HEEFT HET MEDIADECREET EN DEONTOLOGISCHE REGELS OVERTREDEN

artikel 1.3. van de deontologische code

Door de uitsluiting van relevante kandidaten voor de verkiezingen, zijnde de burgerlijsten, schrapt de vrt essentiële informatie uit haar berichtgeving.

artikel 6 § 2 van het Mediadecreet

Door de uitsluiting van de burgerlijsten draagt de vrt niet bij tot een onafhankelijke, objectieve en pluralistische opinievorming in Vlaanderen.

punt 2 van de Code van Journalistieke Beginselen (1982)

Door de uitsluiting van de burgerlijsten worden feiten partijdig weergegeven.

punt 4 van de Code van Journalistieke Beginselen (1982)

Door de uitsluiting van de burgerlijsten miskent de vrt de verscheidenheid van opinie.

De uitsluiting op grond van "*Nederlandstalige parlementsleden hebben*" schendt het gelijkheidsbeginsel en is een ontoelaatbare vorm van discriminatie.

BESLUIT : DE UITSLUITING VAN DE BURGERLIJSTEN HEEFT HUN VERKIEZINGSUITSLAG NADELIG BEÏNVLOED

Gelet op het grote aantal mensen dat de stemtest heeft ingevuld ([meer dan 4 miljoen](#))

gelet op het feit dat de stemkeuze het meeste werd bepaald door de Stemtest, de debatten tussen politici en het tv-journaal.

gelet op de uitsluiting van de burgerlijsten uit deze drie belangrijkste informatiebronnen

kan men met grote zekerheid stellen dat de uitsluiting van de burgerlijsten hun verkiezingsuitslag nadelig heeft beïnvloed.

Wij verzoeken de Kamer voor de Journalistiek deze klachten voor gegrond te verklaren en kijken uit naar het oordeel.

Wij hopen uiteraard dat de Kamer onze klachten onderschrijft, maar hopen vooral dat de VRT hieruit de juiste conclusies trekt.

Wij danken U bij voorbaat voor uw tijd en uw oordeel.

Hoogachtend,

Kristel Sieprath (Burgerlijst)
Leen Schelfhout (Burgerlijst)
Arno De Sterck (VOLT)
Lander Meeusen (namens Piratenpartij)
Sofie Lapeire (PRO)
Xavier Hion (PRO)
Yves Bruggeman (PRO)

Jan Huib Nas (De Coöperatie)
Joris Verspecht (PRO)
Bettina Helewaut (PRO)
Erik Beunckens (PRO) Gilbert Jonkers (PRO)
Luc Schepens (PRO, Sterk Stadspartij)